

Спрощення приголосних

Спростення відбувається:

а) при відмінюванні та творенні слів, коли до існуючих звукосполук **жд, зд, ст, рд** додається звук **-н-, -л-, -ц-** (тоді середні проривні **д, т** випадають)

ж(д)н - тиждень — тиж**н**евий, тижні, тижнів, тижнями

з(д)н - проїзд — виї**з**ний, об'їзний, проїзний, під'їзний

с(т)н - якість — які**с**но, якісний; честь — чесно, чесний

с(т)л - лестоці — облес**л**ивий, улесливо, улесливість

с(т)ц - містити — міс**ц**е, місцевість, місцина

р(д)ц - серденько — сер**р**це, серцевина, серцевий

У звукосполучі **с(л)н** випадає **л**: масло — масний, Масниця;

б) у групах приголосних **зк, ск** при творенні дієслів із суфіксом **-ну-** та закінченням **-е** (випадає **к**)

з(к)н - брязк - бря**з**нуло, брязнути, брязне

с(к)н - тиск - тис**с**нуло, тиснути, тисне,
тиснява

Винятки

стл - кістлявий, пестливий, хвастливий

стн - шістнадцять, зап'ястний, хворостняк

стс - шістсот, буквалістський

скн - випускний, пропускний, вискнути, тоскно

стд - шістдесят

При відмінюванні цих слів та творенні похідних від них залишаються проривні **т, к**

Спрощення не відбувається:

а) у словах іншомовного походження, що мають кінцеві приголосні

-т - аґент — агентство, студент — студентський, гігант — гігантський, курсант — курсантський, парламент — парламентський

-ст - баласт — баластний, контраст — контрастно, нацист — нацистський, компост — компостна, форпост — форпостний, пацифіст — пацифістський

б) у групах приголосних

стц, стц - невістка — невістці, невістчин,
артистка — артистці — артистчин, пустка
— у пустці, хустка — у хустці.

**Перевір
себе!**

1. Явище спрощення

А виникає внаслідок чергування приголосних

Б сприяє уникненню складних для вимови звукосполучень, забезпечуючи милозвучність мови

В відбувається внаслідок уподібнення давнього суфіксального [й] до попереднього приголосного

Г відбувається для того, щоб краще запам'ятовувати правопис слів

2. Спростення відбувається у вимові й передається на письмі

А в усіх словах зі збігом приголосних

Б у словах іншомовного походження

В у питомих українських словах (крім винятків)

Г у всіх словах, незважаючи на їх походження

**3. У всіх словах якого рядка
відбувається спрощення приголосних
на письмі?**

А со..нце, щас..ливий, очис..ний, зап'яс..ний

Б радіс..ний, мес..ник, бороз..на, ім..ла

В с..латися, гус..нути, хвас..нути, кож..ний

Г доблес..ний, невіс..ці, президен..ський,
блис..нути

4. У всіх словах якого рядка не відбувається спрощення на письмі?

А плюс..нути, контраст..ний, безчес..ність, артис..ці

Б шіс..надцять, хворос..няк, балас..ний, студен..ці

В кріпос..ний, с..кляний, свис..нути, невіс..ці

Г капос..ний, гіган..ський, безвиїз..ний, зап'яс..ний

**5. У всіх словах якого рядка
відбувається спрощення груп
приголосних у вимові?**

А пропагандистський, тоскно, хористці,
серце

Б пестливий, перехресний, міський,
журналістський

В шістсот, форпостний, студентський,
туристський

Г кореспондентський, вискнуту, сонце,

6. У якому рядку допущено орфографічну помилку в написанні слова?

А цілісний, кістлявий, затиснути, вискнути

Б доблесний, ад'ютантський, совісний, брязнути

В роз'їздний, власний, пискнути, почесний

Г корисливий, провісник, жалісний, парсія

7. У якому рядку всі слова написано правильно?

А захисний, звісно, багатство, перепускний

Б проїздний, пристрастний, срібний, росла

В гусне, учасник, пізній, гончар

Г вискнути, мастний, первісний, пестливий

8. Яке з правил умотивовує наявність спрощення приголосних у словах *блиснути, хруснути, бризнути, тріснути*?

А у групах приголосних -зкн-, -скн- під час творення дієслів із суфіксом -ну-

Б у групах приголосних -ждн-, -здн-, -стл-, -стн- у прикметниках

В у групі приголосних -стн- у прикметниках, утворених від іменників іншомовного походження

Г спрощення відбувається за традицією

9. Виберіть правильний варіант написання прикметника від слова лестоці, утвореного префіксально-суфіксальним способом

А улесливий

Б улестливий

В облесливий

Г облестливий

**10. Виберіть правильне написання
родового відмінка однини іменника
чернець.**

А чернеця

Б черця

В ченця

Г чернецю

11. Виберіть правильне написання слова

А перстні

Б скатертка

В пістний

Г намісник

12. Які з форм родового відмінка множини іменника **серце** є правильними?

А **сердець, серець**

Б **серць, середць**

В **середць, серець**

Г **серць, сердець**

13. Спрощення в групах приголосних на письмі відбувається в усіх словах рядка

А проїз..ний, невіс..чин, тріс..нути, балас..ний

Б безжаліс..но, цініс..ний, капос..ний, хрес..ний

В гіган..ський, захис..ник, улес..ливий, пропагандис..ський

Г ряс..ний, студен..ський, бряз..нути, блис..нути

Д доблес..ний, жаліс..ний, перс..ня, президен..ський

14. Спрощення в групах приголосних на письмі відбувається в усіх словах

А кіс..лявий, очис..ний, піз..ній, зміс..ний

Б бандурис..ці, перехрес..ний, пристрас..ний, заздріс..ний

В безвиїз..ний, свис..нути, зап'яс..ний, щас..ливий

Г кореспонден..ський, вис..нути, доблес..ний, чес..ний

Д корис..ний, провіс..ник, капос..ний, наміс..ник

15. Є „зайве” слово в рядку

А тижневий, під'їзний, хресний, улесливий

Б заспаний, міський, жалісний, кількісний

В корисний, захисний, якісний, брязнути

Г виїзний, зап'ястний, рідкісний, доблесний

Д корисливий, проїзний, вісник

16. Є „зайве” слово в

рядку

А обласний, ненависний, змісний,
совісний

Б щасливий, наїзник, двомісний,
капосний

В чесний, буревісник, масний, персневий

Г радісний, навмисний, заздрісний,
тиснути

Д пристрасний, кістлявий, прихвостні,
первісний

17. Є „зайве” слово в

А рядку
компостний, форпостний, шістсот,
шістнадцять

Б хвастливий, хворостняк, аванпостний,
невістці

В баластний, фашистський, чесний,
президентський

Г контрастний, хвастнути, ад'ютантський,
курсантський

Д піаністці, аспірантці, дебютантці,
пестливий

18. Помилки при спрощенні приголосних допущені в рядку

А тижневий, проїзний, шістнадцять, масний

Б сонце, свиснути, баластний, заздрісний

В хваснути, улесливий, просланий, первісний

Г щасливий, обласний, пестливий, очисний

Д жалісний, студентський, парламентський, солдатський

19. Установіть відповідність між словом і правилом

1 с..ніти

А групи приголосних -скн-, -зкн-
спрощуються на

2 хряс..нути

-сн-, -зн-

3 наїз..ник

Б лише у вимові відбувається спрощення

В спрощення відбувається у групі

4 невіс..чин

приголосних -стн-

Г спрощення не відбувається у словах-
винятках

Д спрощення відбувається у групі

приголосних -здн-

**Перевір
себе!**

Спростення не відбувається у словах:

Ші**ст**надцять хва**ст**ливих жінок
Життєвий давали урок:
Зап'я**ст**ний браслет прикрашає,
Сухий хворос**ст**няк запалає,
Кі**ст**лявою риба бува,
Пес**ст**ливі вживайте слова.
Ці декілька слів пам'ятайте,
Де т зберігається, знайте.

А ще зберігається т

В іншомовних словах на –ст–:

Бала**ст** – бала**ст**ний,

Форпос**т** – форпос**ст**ний,

Контра**ст** – контра**ст**ний,

Студен**т** – студен**т**ський і тд.

Правильні відповіді:

1 - Б	10 - В	19 -
2 - В	11 - Г	
3 - Б	12 - Г	1 - Г
4 - Б	13 - Б	2 - А
5 - В	14 - Д	3 - Д
6 - В	15 - Г	4 - Б
7 - А	16 - Д	
8 - А	17 - В	
9 - А	18 - В	

20. Текст і завдання до нього.

На небі ні хмаринки, в повітрі – тиша, ані вітерця, ані гомону людського. **2.** Сонце все вище й вище підноситься над землею, і золоті потоки світла прорвавши на сході греблю ночі нестримною повінню заливають неосяжні простори. **3.** І усміхається сонцеві краплина роси на траві, розкривають пелюстки степові квіти, видирається по стеблу глянути на світ крапчасте червоне сонечко, якийсь пташок зацвірінькав у кущах шипшини, весело вітаючи день, і баский кінь, стрепенувшись, ударив копитом об землю, аж пішла степом луна, радісно заіржав і нашорошив вуха до сходу. **4.** Я – маленька билінка на великій долоні світу, але я не хочу без сліду зникнути. **5.** Візьми ж, сонце, моє гаряче, сповнене любові до людей серце і понеси його в синю далечінь незнанного!

Спростення в групах приголосних

Збіг приголосних у слові ускладнює вимову, тому в процесі мовлення один з них (здебільшого середній) випадає.

На письмі фіксується:

1. Випадання д, т у групах приголосних ждн, здн, стн, стл: тиждень — тижневий, проїзд — проїзний, роз'їзд — роз'їзний, лестоці — улесливий, щастя — щасливий, вість — вісник, користь — корисний, честь — чесний, якість — якісний, захист — захисний, стелити — слати.

Буква **т** зберігається у словах: зап'ястний, кістлявий, пестливий, хвастливий, шістнадцять.

2. Випадання к у групах приголосних скн, зкн **при творенні дієслів із суфіксом** ну: тріск — тріснути, брязк — брязнути. Але: виск — вискнути.

3. Випадання л у групі приголосних слн: масло — масний, мисль — умисний, навмисне; ремесло — ремісник.

Зверніть увагу: спрощення відбувається при вимові, але не позначається на письмі у прикметниках, утворених від іменників іншомовного походження (аванпостний, баластний, компостний, контрастний, форпостний, гігантський, парламентський і под.), у словах типу студентський, туристський, фашистський; у давальному і місцевому відмінках однини іменників жіночого роду першої відміни

На небі ні хмаринки, в повітрі – тиша, ані вітерця, ані гомону людського. 2. Сонце все вище й вище підноситься над землею, і золоті потоки світла прорвавши на сході греблю ночі нестримною повінню заливають неосяжні простори.

